

Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі
С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университеті
Философия және мәдениеттану кафедрасы

**«Мәдениет семиотикасы» пәні бойынша
6N0204 Мәдениеттану мамандық магистранттарына арналған
ДӘРІС САБАҚТАРЫНА АРНАЛҒАН ӘДІСТЕМЕЛІК
ҰСЫНЫСТАР**

Құрастырушы:
ФжМ кафедрасының
ф.ғ.к., доцент
Г.

Ғ.Ахметова

1 Дәріс сабақтарын жүргізудің мақсаттары мен міндеттері

Дәріс сабақтары магистраттардың ғылыми білімін арттыратын маңызды білім. Жүйелі, толық аргументтері келтірілген кешенді дәріс сабақтары мамандарды дайындаудың басты көзі. Дәрістің әдістемелік, ғылыми – тәжірибелік, қоғамдық-саяси және кәсіби маңызы бар.

Дәрістерді тыңдау және қабылдау: магистранттардың оқытушының дәрісіне дайындығына енетіндер:

Біріншіден, психологиялық жағынан дайын болу, оның жүйелі орындалуын қадағалау; екіншіден, дәріс алдындағы мақсатты танымдық – тәжірибелік қызмет, соның ішінде:

А) алдыңғы өткен материалдарды, жазғандарын еске түсіру мақсатында қарастыру;

Ә) Алдыңғы сабақпен байланысын анықтау мақсатында берілетін дәрістің материалдарымен бағдарлама және оқулықтар бойынша танысу. Оқулық бірнеше жылда бір рет шығарылатындықтан, бағдарламадағы кейбір сұрақтар оқулықта қарастырылмауы мүмкін. Осындай сәйкессіздіктен кейін магистрант дәріс барысында осы мәселелерге көңіл аударуы керек.

Б) Дәріс барысында істелінетін негізгі жұмыстардың түрлерін анықтау (жазу, сызбалар, суреттер және т.б.);

Г) Бағдарлама мен оқулықтар да енгізілген өздік жұмысына арналған тапсырмалармен танысу, білімді тереңдетіп, тапсырмаларды орындауға қажетті әдебиеттерді таңдау;

Дәріске алдын-ала дайындық магистранты шығармашылық жұмысқа және ең бастысы дәрісті тыңдап, оның мазмұнын қабылдай білуге үйретеді.

Дәріс беруде материалды баяндау, талдау, фактологиялық мазмұндау, мәселе қою әдістері басым. Мұның бәрі студенттердің шығармашылық белсенділіктерін арттыра түседі.

Магистрант дәріс мазмұнын толық түсіну үшін оның мақсаты мен міндеттерімен таныс болуы қажет. Сонымен қатар, дәрістің мақсаты мен міндеттерін түсіну студентке баяндалып отырған материалды терең түсініп, оған сын көзқараспен қарауына мүмкіндік береді.

Сонымен қатар дәріс оқытушы мен студент арасындағы байланыс ретінде психологиялық-педогогикалық талаптарға да сәйкес болу керек. Оның орындалуы студентке ғана қатысты емес, оқытушының баяндауына магистранттар беделін арттыра білуіне де байланысты.

Жазу – оқытушының магистранттардың материалдарды қаншалықты меңгергендігін бақылауға мүмкіндік береді. Егер дәріс барысында магистранттар тыңдап қана қоймай жазып отырса, оқытушы дәрісті оқу кезінде оған көмек көрсетеді (қайталау, баяулау, басты мәселелерге акцент жасау арқылы және т.б.)

Дәрісті жазуға қалай үйрену керек? Бәрінен бұрын нені және қалай жазу керектігін білу керек. Сабақтың күні, тақырып, мақсаты, сабақтың жоспары жазылады. Жоспар тақырыпты игеруге және берілген материалмен өздігінше жұмыс істеуді қамтамасыз етеді. Жоспарды жазғаннан кейін оның дәріс барысында оның мағынасы қалай ашылғандығына баса назар аудару керек.

Жазу барысында тақырыптар, тақырыпшалар және сұрақтар арқылы, абзацтарды, нөмірлеп көрсетуді пайдаланып жүйелілікті сақтауға болады.

Дәріс жазудың түрлері әртүрлі болуы мүмкін. Оны таңдау пәннің ерекшелігіне байланысты. Мысалы: кейбір сабақтарда суреттер, сызбалар және т.б. қолданады. Гуманитарлық ғылымдар бойынша жазудың әртүрлісі қолданады. Кең тараған түрі:

Дәрістің негізгі сұрақтары	Негізгі тезистермен, дәлелдер, қортындылар. Негізгі сұрақтар бойынша өз ойлары.

Дәріс материалының мазмұнын келесідегідей түрде де жазуға болады:

Дәрістің негізгі сұрақтары	Негізгі ережелер, негізгі фактілер, жалпылау, дәріс мазмұнын қорытындылау	магистранттың ескертпесі және оның оқытушыға сұрағы.

Дәрісті жазғанда онымен әрі қарай жұмыс істеу үшін және өз ойларын жазуға шетінен орын қалдыру қажет. Немесе дәптердің келесі беттерін бос қалдыру керек.

Магистранттың жан-жақты тұлға болып қалыптасуына, білікті маман болуына, кәсіби және т.б. қызмет түрлеріне дайындығын арттыруға дәріспен бірге тәжірибе сабақтары да маңызды рөл атқарады.

Дәріс басты ғылыми білімнің негізін салады, магистрантқа оны жалпылама түрде меңгеруге мүмкіндік береді. Ал, семинар мен тәжірибе сабақтары білімді кеңейтіп, нақтыландыра түседі, оны толықтай меңгеруіне көмектеседі. Сонымен бірге оқу үрдісінің мұндай түрлері өздік жұмыстарды орындауға үйретеді

Магистранттың жан-жақты дамыған тұлға, маман ретінде дамуына және оны кәсіби және басқа қызметтерге дайындауда семинар сабақтарының маңызды зор, олар дәрісте басталған сабақтардың логикалық жалғасы. Дәріс ғылыми білімнің негізін қалыптастырады, олар магистрантқа оларды жалпы түрде меңгеруге мүмкіндік береді, семинар және тәжірибе сабақтары бұл білімдерді тереңдетеді, нақтылайды және кеңейтеді, жоғары репродукция және трансформация деңгейінде меңгеруді көмектеседі. Оған қоса, осы оқу процессінің формалары жеке жұмыс жасау және өзін-өзі оқытуды үйретеді.

Семинар және тәжірибе сабақтарында жеке жұмыстың өзіндік ерекшеліктері бар болғандықтан, оларға тереңірек тоқталайық.

2 Пәннің тәжірибелік мазмұны

Дәріс 1. Кіріспе.

Семиотика - жүйелер мен ондағы белгілер туралы ғылым. Оның негіздері XV ғ. америкалық философы, әрі логика маманы И. Пирс және Швейцария филологі, әрі антропологі ф. де Соссюр қалаған.

Мәдениет - ұжымдық ақыл және ұжымды жау, таныс және белгілер жүйелерін ұсынып жатыр. Сол жүйелерде қарастыру үшін олардың табиғаты және қалай жүзеге асырып жатқанын мәдениетте 3 аспектіде қарастырады: артефакт әлемі сияқты; мәндердің әлемі сияқты; белгілер әлемі сияқты.

Дәріс 2. Мәдениеттегі семиотиканың пәні.

Таныс жүйелер мен белгілер. Тіл ақпараттық мақсаттарда адамдармен кең мәтінде қолданылады.

Дәріс 3. Мәдениеттегі ақпараттық-семиотиканың жақындығы.

Мәдениетті түсіну үшін ақпараттық-семиотиканың жақындығы. Ұғымның және әлеуметтік ақпараттың маңызы.

Дәріс 4. Мәдениет таныс жүйелерінің негізгі үлгісі

Мәдениеттің таныс жүйелерінің негізгі үлгісі «семиотикалық дала» ұғымының маңызы мен ұстауы. Әр түрлі мәдениеттердің кодтау тәсілдерімен негізгі үлгілерін суреттеу.

Дәріс 5. Екірет үлгілеуші жүйе. Семиотикалық жүйенің жоғары екенін көрсететін тілдер «екірет үлгілеуші жүйе» ұғымының маңызы мен ұстауы.

Дәріс 6. Өнер тілі.

Өнер мәдениеттің үлгісі сияқты. Өнер тілдің ғылым тілдерімен ұқсастығы және ерекшелігі. Өнер тілдегі дәлелдің белгілері. Өнердегі тіл мағынасы.

Дәріс 7. Семиотика және тарих

Тарихи пайда болған әдеп ережелері, киіну үлгісі, адамдар арасында әдеттермен құрметтелген нормалар.

Дәріс 8. Мәдениет әлем мәндері сияқты.

Ерекше адамдық адам қызметінің өнімдерінде. Объективті анықтық табиғат құбылыстарының мінездемелерінде. Табиғат құбылыстарының мәдениет затынан айырмашылығы. Артефактілердің екі жақты анықтығы.

Дәріс 9. Мәдениет артефакты әлемі сияқты.

Мәдениеттің феномендері сияқты «артефакт» ұғымының маңызы мен ұстауы. Табиғат құбылыстарының мәдениет затынан айырмашылығы. Артефактілердің екі жақты анықтығы.

Дәріс 9. Мәдениет белгілердің әлемі сияқты.

Белгі зат сияқты. Таныс жүйелердің маңызы мен ұғымы (кодтардың). Мәдениет құбылыстары, белгілері және белгілердің жиынтығы сияқты (мәтіндер).

ҰСЫНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

Негізгі:

1. Тодорцов И. Теория символа: Учебник. – М., 1996
2. Бюлер К. Теория языка: СПб., 1998
3. Колеватов В. Социальная память и познание. – М. 1994
4. Паршин П. Семиотика социальных институтов//Полис. – 2004. - №2
5. Фадеева И. Социокультурная символика и современное общество //Соц.-гуманит. знания. – 2004. №4
6. Курантов А., Яшкин Р. Уильям Оккам. – М., 2002

Қосымша:

7. Гуссерль Э. Кризис европейского человечества и философия//Культурология. XX век. Антология. - М., 1994
8. Зиммель Г. Кризис культуры //Зиммель Г. Избранное. В 2 т. - М., 1996
9. Листвина Е.В. Современная социокультурная ситуация: сущность и тенденции развития. - Саратов, 2001
10. Мосалев Б.Г. Социокультурное многообразие: Опыт целостного осмысления. - М., 1998.
11. Ойзерман Т.Н. Существуют ли универсалии в сфере культуры?//Вопросы философии. - 1989, № 2
12. Ортега-и-Гассет Х. Восстание масс//Х. Ортега-и-Гассет. Философий. Эстетика. Культура. - М., 1993
13. Сорокин П. Кризис нашего времени//П. Сорокин. Человек. Цивилизация. Общество. - М., 1992
14. Хабермас Ю. Модерн - незавершенный проект//Вопросы философии. 1992. № 4